

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Завдання 1—50 мають чотири варіанти відповіді, з яких лише ОДИН ПРАВИЛЬНИЙ.

1. До якого історико-археологічного періоду належить Трипільська культура?
А палеоліт; **Б** мезоліт;
В неоліт; **Г** енеоліт.
2. «Коли ж почули древліани, що він знову йде, порадилися з князем своїм Малом і сказали: «Якщо внадиться вовк до овець, то виносить по одній все стадо, якщо не уб'ють його. Так і сей: якщо не вб'ємо його, він усіх нас погубить». І послали вони до нього, кажучи: «Чого ти йдеш знову? Ти забрав всю данину». І не послухав їх, і древліани, вийшовши на супротив з города Іскоростеня, вбили його ...»

Якого року відбулася описана подія?

- А** 882 р.; **Б** 911 р.;
В 945 р.; **Г** 988 р.

3. На карті заштриховано території, приєднані до Київської Русі за князювання:

- А** Олега;
Б Ігоря;
В Святослава;
Г Володимира.

4. Як називалася категорія неповноправних людей на Русі, які через різні обставини вийшли зі своєї суспільної групи?

- А** закупи; **Б** ізгої;
В рядовичі; **Г** холопи.

5. Укажіть елементи інтер'єру властиві собору Святої Софії в Києві:

- 1** барельєфи; **4** орнаменти;
2 вітражі; **5** фрески.
3 мозаїки;

Варіанти відповіді:

- А** 1, 3; **Б** 2, 5;
В 3, 4; **Г** 3, 5.

6. Правителі якої країни щодо приєднаних українських земель дотримувалися принципу «Старого не порушувати, нового не впроваджувати»?

- А** Великого князівства Литовського;
Б Польського королівства;
В Московського царства;
Г Угорського королівства.

7. Чи правильне твердження?

З укладенням Люблінської унії на українських землях:

- 1) ліквідовуються удільні князівства;
2) в системі судочинства залишалися в силі Литовські статuti.

- А** обидва варіанти правильні; **Б** тільки 1 варіант правильний;
В тільки 2 варіант правильний; **Г** обидва варіанти не правильні.

8. Середньовічні цехи — це:
- А** виробничі приміщення, у яких ремісники однієї спеціальності виготовляли певний товар;
 - Б** корпоративні організації ремісників однієї чи кількох споріднених спеціальностей;
 - В** підприємства, які виробляли всю необхідну для забезпечення життєвих потреб продукцію;
 - Г** підприємства, де існував поділ ремісничої праці та використовувалася наймана робоча сила.
9. Який навчальний заклад було засновано в Острозі у другій половині XVI ст.?
- А** єзуїтський колегіум;
 - Б** чотирикласне народне училище;
 - В** слов'яно-греко-латинську школу;
 - Г** протестантську гімназію.
10. Яка подія церковного життя пов'язана з ім'ям Петра Могили?
- А** визнання королівською владою вищої православної церковної ієрархії;
 - Б** утворення на українських землях греко-католицької церкви;
 - В** відновлення вищої православної церковної ієрархії;
 - Г** заснування Київської братської та Лаврської шкіл.

11. На карті позначено район:
- А** козацько-селянських повстань К. Косинського та С. Наливайка наприкінці XVI ст.;
 - Б** Вольностей Війська Запорозького Низового, включений до складу Київського воєводства в другій половині XVI ст.;
 - В** розташування польських гарнізонів за умовами Зборівського мирного договору 1649 р.;
 - Г** формування та розташування реєстрового козацтва наприкінці XVI — початку XVII ст.

12. Укажіть події, що належать до періоду Національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького:
- 1) битва під Цецорою;
 - 2) битва на Жовтих Водах;
 - 3) Молдавські походи;
 - 4) битва під Конотопом;
 - 5) Чуднівська кампанія;
 - 6) Віленське перемир'я;
 - 7) Чигиринські походи.
- Варіанти відповіді:
- А** 1, 4, 6;
 - Б** 2, 3, 6;
 - В** 3, 4, 5;
 - Г** 2, 3, 7.
13. Упродовж якого періоду діяла Перша Малоросійська колегія?
- А** 1687—1708 рр.;
 - Б** 1700—1721 рр.;
 - В** 1722—1727 рр.;
 - Г** 1750—1764 рр.
14. «Протягом усього життя вивчав Біблію, вважаючи, що в книзі зашифрована мудрість багатьох поколінь. Тому свої твори писав на теми афоризмів з Біблії, намагаючись розкрити їхній символічний зміст. На цій основі розробив учення про дві природи — видимої й невидимої, що є в кожній речі чи явищі, та три світи — це Всесвіт, Біблія, Людина». Про якого діяча йде мова?
- А** Г. Сковороду;
 - Б** І. Вишенського;
 - В** М. Смотрицького;
 - Г** Ф. Прокоповича.

15. У якому мистецькому стилі виконані Успенський собор Почаївської лаври, церква св. Юра у Львові, Андріївська церква в Києві?
А ренесансу; **Б** рококо;
В класицизму; **Г** бароко.
16. Ватажками якого руху були І. Гонта та М. Залізняк?
А «холерних бунтів»; **Б** Коліївщини;
В походу «У Таврію за волею»; **Г** «Київської козаччини».
17. Чи правильне твердження?
Діяльність декабристів в Україні в першій чверті XIX ст. була складовою:
1) українського національно-визвольного руху;
2) російського суспільно-політичного руху.
А обидва варіанти правильні; **Б** тільки 1 варіант правильний;
В тільки 2 варіант правильний; **Г** обидва варіанти не правильні.
18. «На її зміст вплинули історичні та політичні концепції «Історії Русів», поезії Т. Шевченка, ідеологія панславізму, європейські ідеї романтизму, утопічного та християнського соціалізму та декабристський рух на Україні. Назва та стиль були запозичені з «Книг польського народу і польського пілігримства» А. Міцкевича. Незважаючи на запозичення, вона була оригінальним документом української політичної думки». Програмні положення якої організації були викладені в цій книзі?
А Кирило-Мефодіївського братства; **Б** «Товариства об'єднаних слов'ян»;
В Братства тарасівців; **Г** «Руської трійці».
19. У якому році в Австрійській імперії розпочалися події, які були складовою європейської «Весни Народів»?
А 1821 р.; **Б** 1835 р.;
В 1848 р.; **Г** 1859 р.
20. Який історико-географічний регіон провідник громадівського руху В. Антонович вважав «Українським П'ємонтом»?
А Слобідську Україну; **Б** Західну Галичину;
В Закарпаття; **Г** Східну Галичину.
21. Хто є автором першої національної опери «Запорожець за Дунаєм»?
А Г. Квітка-Основ'яненко; **Б** М. Лисенко;
В С. Гулак-Артемівський; **Г** М. Вербицький.
22. Чи правильне твердження?
Наприкінці XIX — на початку XX ст. промисловість Наддніпрянської України:
1) перебувала під значним впливом іноземного капіталу;
2) була органічною частиною економічної системи Російської імперії.
А обидва варіанти правильні;
Б тільки 1 варіант правильний;
В тільки 2 варіант правильний;
Г обидва варіанти не правильні.
23. Укажіть завдання, які мала розв'язати аграрна реформа П. Столипіна:
1) підняти ефективність сільського господарства;
2) розширити ринки збуту сільськогосподарської продукції;
3) скасувати панщину та кріпосницьку залежність селян;
4) зміцнити соціальну опору самодержавства на селі;

- 5) подолати кризу сільськогосподарського перевиробництва;
- 6) вирішити проблему аграрного перенаселення.

Варіанти відповіді:

- A** 1, 3, 4; **Б** 1, 4, 6;
- В** 2, 4, 5; **Г** 3, 5, 6.

24. Якою лінією на карті позначено східну межу територіальних зазіхань Німеччини в ході Першої світової війни?

- A** 1;
- Б** 2;
- В** 3;
- Г** 4.

25. За яких обставин Українська Центральна Рада підготувала та оприлюднила свій Другий Універсал?

- A** збройний виступ самостійників;
- Б** корніловський заколот у Росії;
- В** переговори та досягнення компромісу з делегацією Тимчасового уряду;
- Г** проведення в Києві з'їзду народів Росії.

26. На карті заштриховано територію:

- A** на яку поширилася влада Генерального Секретаріату після падіння Тимчасового уряду (листопад 1917);
- Б** яка мала увійти на засадах автономії до складу Української Держави П. Скоропадського;
- В** контрольована білогвардійськими військами генерала А. Денікіна (жовтень 1919);
- Г** контрольована білогвардійськими військами барона П. Врангеля (жовтень 1920).

27. Укажіть положення, які розкривають основний зміст Четвертого Універсалу Української Центральної Ради:

- 1) проголошення Української Народної Республіки;
- 2) визнання за необхідне передачу землі селянам без викупу до початку весняних робіт;
- 3) декларування наміру розпустити постійну армію та організувати народну міліцію;
- 4) продовження мирних переговорів з країнами Четвертого союзу;
- 5) заклик до Раднаркому РСФРР припинити наступ радянських військ і розпочати переговори;
- 6) проголошення незалежності Української Народної Республіки;
- 7) завершення українізації армії та створення Українського фронту проти радянської Росії.

Варіанти відповіді:

- A** 1, 3, 4, 7;
- Б** 2, 4, 5, 6;
- В** 1, 2, 3, 7;
- Г** 2, 3, 4, 6.

- 28.** Хто очолював делегацію Української Народної Республіки на переговорах у Брест-Литовську?
- А** М. Грушевський; **Б** В. Винниченко;
В В. Голубович; **Г** С. Петлюра.
- 29.** Яка інституція проголосила П. Скоропадського «гетьманом усієї України»?
- А** Український національний союз;
Б Всеукраїнський хліборобський конгрес;
В Українська національна рада;
Г Всеукраїнські установчі збори.
- 30.** Що таке «лінія Керзона»?
- А** східний кордон Польщі, визначений Антантою у грудні 1919 р.;
Б межа просування німецьких та австро-угорських військ у травні 1918 р.;
В «нейтральна зона» між Армією УНР та радянськими військами у грудні 1917 р.;
Г межа українських територій, на які претендувала Угорщина у листопаді 1918 р.
- 31.** Яке з наведених нижче тверджень є правильним?
- А** формування радянської державності в Україні розпочалося у 1921 р., після розгрому Врангеля, проголошення УСРР та прийняття її першої Конституції;
Б з переходом до непу відбувається впровадження системи трестів, які працювали на господарсько-розрахункових засадах, скасовувалася система трудових мобілізацій;
В у листопаді 1921 р. радянські війська вибили Врангеля в Криму, а до квітня наступного року розгромили махновців. Громадянська війна в Україні фактично завершилася;
Г з проголошенням курсу на індустріалізацію у 1925 р. розпочалася перша п'ятирічка, дострокове виконання якої збіглося з судовим процесом — «Шахтинська справа».
- 32.** У якому році було утворено Союз Радянських Соціалістичних Республік (СРСР)?
- А** 1918 р.; **Б** 1920 р.;
В 1922 р.; **Г** 1924 р.
- 33.** Для характеристики якого історичного явища використовуються поняття: «плани-ліміти», «зрадники батьківщини», «банди вбивць, шпигунів та диверсантів»?
- А** білого терору; **Б** масових репресій;
В червоного терору; **Г** воєнного комунізму.
- 34.** У якій галузі мистецтва у 1930-х роках працювали П. Козицький, М. Вериківський, Л. Ревуцький?
- А** театр; **Б** живопис;
В література; **Г** музика.
- 35.** Уряд якої країни в 1920-х роках офіційно поділив територію держави на дві господарські зони — «А» та «Б»?
- А** Румунії; **Б** Чехословаччини;
В Польщі; **Г** Угорщини.
- 36.** Чи правильне твердження?
Наприкінці 1930-х — на початку 1940-х рр. західноукраїнські землі:
- 1) увійшли до складу Радянського Союзу;
2) возз'єдналися з Українською РСР.
- А** обидва варіанти правильні;
Б тільки 1 варіант правильний;
В тільки 2 варіант правильний;
Г обидва варіанти не правильні.

- 37.** Хто був командувачем Південно-Західного фронту влітку—восени 1941 року?
А М. Ватутін; **Б** М. Кирпонос;
В Г. Жуков; **Г** С. Будьонний.
- 38.** Яке висловлювання розкриває основний зміст поняття «рейкова війна»?
А операції передових радянських військових частин на Лівобережній Україні влітку 1943 р. з широкомасштабним використанням бронепоездів;
Б операції підпілля ОУН та загонів УПА зі знищення великих залізничних вузлів і станцій Галичини та Правобережної України упродовж липня—серпня 1942 р.;
В військово-диверсійні операції Червоної Армії проти залізничних панцерних частин вермахту;
Г операції радянських партизанів із руйнування залізниць, мостів, знищення ешелонів, здійснені напередодні та під час Курської битви.
- 39.** Коли радянськими військами була завершена Корсунь-Шевченківська операція?
А жовтень 1943 р.; **Б** листопад 1943 р.;
В січень 1944 р.; **Г** лютий 1944 р.
- 40.** Які з нижчевказаних подій в історії України пов'язані із 1946 р.?
А початок членства України в ООН та початок голоду;
Б початок голоду та ліквідація Української греко-католицької церкви;
В ліквідація Української греко-католицької церкви та операція «Вісла»;
Г операція «Вісла» та припинення збройної боротьби осередків УПА.
- 41.** Яка група репресованих сталінським режимом громадян України не підлягала реабілітації упродовж 1956—1959 рр.?
А партійні функціонери — жертви політичних процесів 1937—1939 рр.;
Б в'язні, засуджені за статтю «шкідництво» Карного кодексу;
В колишні в'язні німецьких концтаборів часів Другої світової війни;
Г в'язні, засуджені за звинуваченнями в «українському буржуазному націоналізмі».
- 42.** Укажіть заходи, що вплинули на рівень життя населення України впродовж 1950-х — середини 1960-х рр.:
- 1) скасування плати за навчання у старших класах школи та у вищих навчальних закладах;
 - 2) проведення грошової реформи, що сприяла остаточному зникненню дефіциту товарів;
 - 3) індустріальне будівництво житла та пом'якшення житлової проблеми;
 - 4) заборона робітникам і службовцям самочинно змінювати місце своєї роботи;
 - 5) перегляд та підвищення тарифної системи оплати праці, перехід на п'ятиденний робочий тиждень при восьмигодинному робочому дні;
 - 6) інтенсифікація праці шляхом переходу на шестиденний робочий тиждень та скорочення відпусток;
 - 7) установа щомісячного авансування та пенсій за віком для колгоспників.
- Варіанти відповіді:
А 1, 3, 5, 7; **Б** 2, 4, 5, 6;
В 1, 2, 3, 7; **Г** 2, 3, 5, 6.
- 43.** Чи правильне твердження?
Лібералізація суспільно-політичного життя в добу «відлиги»:
- 1) сприяла формуванню культурницького руху «шістдесятників»;
 - 2) супроводжувалася посиленням антирелігійної політики держави.
- А** обидва варіанти правильні; **Б** тільки 1 варіант правильний;
В тільки 2 варіант правильний; **Г** обидва варіанти не правильні.

44. Яка зміна відбулася в системі народної освіти УРСР у 1970-х рр.?
А впровадження обов'язкової професійно-технічної освіти;
Б перехід до загальної середньої освіти;
В надання батькам права вибору мови навчання дітей;
Г перехід до обов'язкової восьмирічної освіти.
45. «Свідченням піднесення українського поетичного кіно була ціла плеяда самобутніх кінострічок, випущених у цей період. Перш за все це «Камінний хрест» Л. Осики, «Криниця для спраглих» Ю. Ілленка, «Білий птах з чорною ознакою» та «Вавілон ХХ» І. Миколайчука, «Тіні забутих предків» С. Параджанова».
Про який період йде мова?
А друга половина 1940-х — 1950-ті рр.;
Б 1950-ті — перша половина 1960-х рр.;
В друга половина 1960-х — 1970-ті рр.;
Г 1980-ті — перша половина 1990-х рр.
46. Укажіть риси притаманні демографічним процесам в українському суспільстві упродовж 1970—1980-х років:
1) високі темпи зростання чисельності жителів міст;
2) перевага темпів зростання жителів села над містом;
3) перевищення смертності над народжуваністю серед сільських жителів;
4) зменшення чисельності корінного етносу;
5) перевищення народжуваності над смертністю серед сільських жителів;
6) високі масштаби міграції з республіки;
7) зростання чисельності корінного етносу.
Варіанти відповіді:
А 1, 3, 6, 7; **Б** 2, 4, 5, 6;
В 1, 3, 4, 6; **Г** 2, 3, 5, 7.
47. Яке поняття є найширшим за змістом?
А рух «шістдесятників»; **Б** дисидентський рух;
В опозиційний рух; **Г** правозахисний рух.
48. На честь якої події національно-демократичні сили у 1990 р. організували «живий ланцюг» між Львовом і Києвом?
А проголошення Акта злуки УНР і ЗУНР;
Б проголошення Української Народної Республіки;
В проголошення незалежності Української Народної Республіки;
Г бою під Крутами.
49. Яка подія в історії України відбулася 28 червня 1996 року?
А вступ України до Ради Європи;
Б приєднання України до договору про нерозповсюдження ядерної зброї;
В позачергові вибори Президента України;
Г прийняття Верховною Радою України Конституції України.
50. Коли в Україні відбувалися вибори Президента?
А 1990, 1995, 2000 та 2005 рр.;
Б 1991, 1994, 1999 та 2004 рр.;
В 1990, 1996, 2001 та 2006 рр.;
Г 1991, 1994, 2002 та 2007 рр.

У завданнях 51—54 до кожного з чотирьох рядків інформації, позначених ЦИФРАМИ, виберіть один правильний, на Вашу думку, варіант, позначений БУКВОЮ. Поставте позначки в таблиці у зошиті на перетині відповідних рядків (цифри) і колонок (букви).

51. Установіть відповідність між поняттям та його визначенням.

1	фільварок;	А	відробіткова форма селянських повинностей на користь феодала;
2	община;	Б	податок вільних селян за право безстрокового спадкового користування землею;
3	панщина;	В	територіальне самоврядне об'єднання людей, у спільному володінні якого були земля й угіддя;
4	слобода.	Г	господарство, засноване на праці кріпосних селян і орієнтоване на виробництво збіжжя на продаж;
		Д	поселення, яке отримало на певний час пільги на виконання повинностей.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

52. Установіть відповідність між діячами та фактами їхньої біографії.

1	Г. Сковорода;	А	співак італійської оперної трупи в російському Оранієнбаумі. Музичну освіту завершує в Італії. Автор опер «Демофонт», «Іфігенія»;
2	Ф. Прокопович;	Б	1650—1657 — ректор Київської колегії. У 1674 р. заснував колегію і друкарню у Новгород-Сіверському. Автор збірок «Меч духовний», «Труби словес проповідних»;
3	М. Березовський;	В	навчався у Києво-Могилянській академії, служив у придворній капелі імператриці Єлизавети Петрівни. 1759—1764 — викладач колегіуму у Харкові. Автор збірки «Сад божественних пісень»;
4	Д. Бортнянський.	Г	розпочав музичну освіту в Глухівській школі, продовжив в Італії і незабаром став управителем придворної капели. Автор опер «Креанот», «Син-суперник», «Алкід»;
		Д	1711—1716 — ректор Київської академії. З 1716 р. в Петербурзі, з 1721 р. — віце-президент Синоду. Автор трактату «Духовний регламент», праці «Історія імператора Петра Великого».

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

53. Установіть відповідність між окупованими областями України та адміністративними утвореннями, яким їх було підпорядковано упродовж 1941—1944 рр.

1	Київська, Дніпропетровська, Рівненська, Житомирська;	А	губернаторство «Трансністрія» у складі Румунії;
2	Чернігівська, Ворошиловградська, Сумська, Харківська;	Б	рейхскомісаріат «Україна»;
3	Чернівецька, Ізмаїльська, Одеська;	В	дистрикт «Галичина» у складі Генерального губернаторства;
4	Львівська, Тернопільська, Станіславська.	Г	округ «Карпати» у складі Угорщини;
		Д	військова влада тилового району групи армій «Південь».

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

54. Установіть відповідність між назвами періодів та подіями, упродовж яких вони відбулися.

1	відлига;	А	початок членства України в ООН;
2	застій;	Б	утворення Української Гельсінської групи;
3	перебудова;	В	вступ України до Ради Європи;
4	незалежність.	Г	Чорнобильська катастрофа;
		Д	вступ України в ЮНЕСКО.

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

У завданнях 55—58 розташуйте події в хронологічній послідовності. Поставте позначки в таблиці у зошиті на перетині відповідних рядків (цифри) і колонок (букви). Цифри 1 має відповідати обрана Вами перша подія, цифри 2 — друга, цифри 3 — третя, цифри 4 — четверта.

55. Визначте послідовність подій:

- А** Люблінська унія;
- Б** Кревська унія;
- В** Берестейська унія;
- Г** Городельська унія.

	А	Б	В	Г

56. Визначте послідовність подій:

- А** видання у Львові брошури М. Міхновського «Самостійна Україна»;
- Б** заснування в Ніжині Гімназії вищих наук;
- В** написання П. Чубинським вірша «Ще не вмерла Україна»;
- Г** перше видання в Петербурзі трьох частин «Енеїди» І. Котляревського.

	А	Б	В	Г

57. Визначте послідовність подій:

- А** «Карпатський рейд» партизанського з'єднання С. Ковпака;
- Б** утворення Української повстанської армії (УПА);
- В** початок масових розстрілів у Бабиному Яру в Києві;
- Г** постанова Державного комітету оборони СРСР про виселення татар із Криму в східні райони СРСР.

	А	Б	В	Г

58. Визначте послідовність подій:

- А** передача Криму зі складу РРФСР до складу УРСР рішенням Президії Верховної Ради СРСР;
- Б** публікація у журналі «Вітчизна» роману О. Гончара «Собор»;
- В** проголошення на Пленумі ЦК КПРС курсу на перебудову;
- Г** доповідь М. Хрущова «Про культ особи та його наслідки».

	А	Б	В	Г

59. Прочитайте фрагмент документа та дайте відповіді на запитання.

Англійський письменник Артур Кестлер про своє перебування в Україні:

«Щоранку в харківських газетах я читав звіти про виконання й перевиконання плану, про змагання між сповненими ентузіазму ударними бригадами, про героїв праці, представлених до ордена Червоного Прапора, про заводи, побудовані на Уралі. Я бачив фотографії усміхненої молоді, що несе прапори, або екзотичних літніх узбеків, котрі з мудрою посмішкою схилилися над букварем. І ні слова про голод, про тиф, про село, що гине. Офіційно жодного голоду не було, про нього лише сухо згадували, вдаючись до натяків: «Труднощі на фронтах колективізації». Слово «труднощі» — одне з найбільш уживаних у радянському жаргоні, за його допомогою катастрофи зводяться до мінімуму, а досягнення відповідно роздуваються. Та що там. Газети не згадували навіть про відсутність електрики в самому Харкові — республіканській столиці. Ми жили, немов у сні: газети писали про якусь іншу країну, створювали іншу реальність, абсолютно недотичну з нашим повсякденним життям.

Країну вкривала щільна ковдра мовчання, і ніхто за межами вузького кола посвячених не міг скласти повну картину зі шматочків мозаїки».

1. Висловіть припущення, коли А. Кестлер перебував в Україні? Спираючись на документ, обґрунтуйте своє припущення. **(2 бали)**

2. Що приховувалося, а що висвітлювалося радянською пресою? З якою метою це робилося? **(3 бали)**

3. Кого, на Вашу думку, мав на увазі автор, говорячи про «вузьке коло посвячених»? **(1 бал)**

4. Яку кампанію культурного будівництва згадує автор? Що перш за все мало на меті партійно-державне керівництво, проводячи її? **(2 бали)**

5. Спираючись на знання курсу історії, наведіть приклад, кого з іноземців та з якою метою радянське керівництво запрошувало в СРСР? **(2 бали)**

60. Прочитайте фрагменти джерел історичної інформації та дайте відповіді на запитання.

1. Член-кореспондент Академії Наук СРСР А. Агангебян про стан радянської економіки.

«Із приблизно 100 млн працюючих в СРСР 30—40 млн зайнято в оборонній промисловості. У нас нееквівалентна торгівля. Ми торгуємо сировиною, бо країни не купують у нас готової продукції через її низьку якість... Курс надіндустріалізації призвів до штучного гальмування галузей, які не належать до важкої промислової сті. Важко позначається на економіці централізм, адміністративні методи планування та керівництва... Сьогодні колгоспник за день заробляє 1 крб. 30 коп., а з присадиби має 3 крб. 50 коп. Чи буде він ефективно та сумлінно працювати в колгоспі?»

2. Колишній помічник Першого секретаря ЦК КП України В. Щербицького В. Врублевський про економічний розвиток СРСР.

«Пріоритет зовнішньої політики, гонка озброєнь, волюнтаризм у прийнятті рішень виснажувало економіку. В результаті протягом другої половини 1960 — початку 1980-х років розвивалося дві економіки — цивільна та оборонна, між якими пролягала китайська стіна. Переважання групи «А» призвело до того, що тільки 29% промисловості працювало на споживчий ринок, а решта — на оборону. Це, врешті-решт, призводило до диспропорцій та стагнації економіки в цілому».

3. Історик О. Бойко про економічний розвиток УРСР.

«Командно-адміністративна система не змогла пристосуватися до викликів часу, що стало однією з причин затухаючого, диспропорційного розвитку економіки. Середньорічний приріст валового внутрішнього продукту в Україні у 1961—1965 рр. становив 6,9%; 1969—1970 рр. — 6,7; 1971—1975 рр. — 5,6; 1976—1980 рр. — 3,6; 1981—1985 рр. — 3,4%. Тільки за 15 років (від 1965 по 1980) продуктивність праці в УРСР зменшилася більш ніж удвічі».

4. Історик В. Смолій про економічний розвиток УРСР.

«У республіці, на яку припадало 2,6% території СРСР, було побудовано майже 40% атомних енергоблоків, продукувалося близько 40% усієї радянської сталі, 34% вугілля, 51% чавуну... До цього додавалася низька система переробки та зберігання продукції сільського господарства, в результаті чого щорічні втрати врожаїв сягали 30—33%. Середньорічний приріст сільськогосподарської продукції у другій половині 1970-х років становив 1,5%, а в першій половині 1980-х — 0,5%».

1. Сформулюйте тему, яку розкривають подані джерела інформації. (1 бал)

2. Чи можна говорити про милітаризацію радянської економіки? Обґрунтуйте свою відповідь, спираючись на джерела. (2 бали)

3. Чи була структура народного господарства України збалансованою? Чим пояснити такий стан справ? Обґрунтуйте свою відповідь, спираючись на джерела. (2 бали)

4. Спираючись на інформацію джерел, визначте причини описаного стану радянської економіки. Яка з них, на Вашу думку, є основною? Свою відповідь обґрунтуйте. (3 бали)

5. Дайте визначення понять «волюнтаризм» та «стагнація економіки», які використані в джерелах. (2 бали)
